

פניני הפרשה

פנינים נפלאים לפרשת בא שנלקטו ע"י הרב אברהם פוליאס

גליון מס' 321

ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים אשר לא ראו אבתיך ואבות אבתיך מיום היותם על האדמה עד היום הזה ויפן ויצא מעם פרעה (פרק י' פסוק ו')

מפני מה נקט בלשון זה רק בהתראה על מכת הארבה ולא בהתראת שאר המכות? וביאר המגיד מדבונא מכיון שבמכה זו אמר הקב"ה "בא אל פרעה כי אני החזקתי את לבו למען שיתי אותותי אלה בקרב" וידע משה שבמכה זו בין כך ובין כך לא תשפיע עליו כמלוא נימה, ולפיכך מיד שמילא את שליחותו ומסר לפרעה את דבר ה' כתוב "ויפן ויצא" מבלי להמתין לתשובתו.

ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים (פרק י' פסוק כ"ב) כתוב בשמות רבה (יג) לפי שהיו פושעים מישראל שהיה להם פטרונין מן המצריים והיה להם שם עושר וכבוד, ולא היו רוצים לצאת אמר הקב"ה אם אביא עליהם מכה בפרהסיא וימותו, יאמרו מצרים כשם שעבר עלינו כך עבר עליהם, לפיכך הביא על מצרים את החושך ג' ימים כדי שיהיו קוברין מתייהם ולא יהיו רואים אותם שונאין.

למה היה נצרך שינוי הטבע כזה הלא הקב"ה היה יכול להמיתם במשך זמן על ידי סיבות שונות ולא היו המצרים מרגישים בזה כלל, ולמה הוצרך להמיתם דוקא באותן ג' ימים? וביאר בספר יד יחזקאל שאנו רואים אצל בני אדם שאומרים שאכן רוצים לעשות ולפעול דברים גדולים ונכונים, ואך שמתרצים את עצמם שישנם כמה וכמה מניעות והפרעות שמעכבים אותם, אלא שברגע שאכן סרו המפריעים והמעכבים אנו רואים שאותו חשק שאמרו עליו קודם נשכח וכלא היה מדוע זה? כל זמן שאין הדבר נוגע למעשה, ואז מסתפק היצר הרע בטענות של טרדות והפרעות וכיוצא בהם ואינו מתנגד לרצון ולחשק הפנימי שבלב האדם, אמנם מיד כשהדבר נוגע למעשה והדבר נהיה בגדר אפשרי ואם יעשה ויקיים המצוה הרי יזכה למעלה ולדרגה ואז כבר מתגבר היצר יתר על המידה וגורם לאדם לבטל את חפצו ורצונו לגמרי בלבד שלא יעלה וישיג איזה מעלה, ועל פי זה נראה שכל זמן שלא היתה יציאת מצרים ממשית תיכף למעשה לא היתה התנגדות בלבם של אותן פושעים ליציאה ממצרים אלא כולם פה אחד בודאי היו אומרים שרצונם לצאת אבל כשהגיע הדבר למעשה והיציאה התקרב זמנה כי הלא פרעה כבר החל לשאת ולתת עמהם מי ומי ההולכים והחל כבר להודות ולומר ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים, ואז כבר נתגבר היצר עליהם שהרי היה להם עושר וכבוד רב במצרים ולא רצו לצאת, ואז נתחייבו מיתה, אבל עד שהגיע הדבר למעשה לא היו עדיין חייבי מיתה כי גם באמת רצו לצאת ורק עתה נתחייבו מיתה, ועל כן מתו בג' ימים אלו ולא קודם.

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ויאשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב (י"א ב') כתוב ברש"י ד"ה "דבר נא" אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם, ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. מפני מה נשתנתה מצוה זו מכל המצוות שבתורה שנאמרה בלשון בקשה ולא בלשון ציווי כמו שאר המצוות שבתורה?

וביאר הגרי"ז שבאמת לא היתה זו מצות הקב"ה לבני ישראל, והיתה זו בקשה של הקב"ה ממש רבינו שהוא עצמו יצווה את בני ישראל כדי שלא יאמר אותו צדיק וכו', ומטעם זה נאמרה אמירה זו בלשון בקשה, כי אז מתייחס הציווי למשה, מה שאין כן אילו היתה נאמרת בלשון ציווי, נמצא שלא היה משה אלא כלי להעברת הציווי לבני ישראל, וכמו בכל המצוות, ואך עיקר הציווי היה מתייחס להקב"ה, ואכן כאשר באה התורה לספר על קיומו של הציווי נאמר ובני ישראל עשו כדבר

ישראל הוא מה שמתקבצים ומתאחדים סביב ה' ולכן נקראים צבאות ה' שיש להם חבור עם ה'. וכן לשון צבא בארמית הוא מלשון רצון כמו בה ולא אביתם לעלות ולא צביתון. וצבאות ה' הוא מאסף ומקבץ אנשים המאוחדים ומחברים יחד בחפץ נפשם לעמוד תחת משמרת ה' לעשות ככל אשר יצוה עליהם. ולכן לא רק בענין מלחמה נקראים כך אלא גם כהנים ולויים באים לצבוא צבא.

ט"ו בשבט

כתוב במשנה ברורה (סימן קלא ס"ק לא) שנוהגים האשכנזים להרבות באכילת פירות בט"ו בשבט, ובכף החיים הביא שגם בהרבה קהילות הספרדים נהגו כן, ויש שנהגו לברך שהחיינו על פרי חדש בט"ו בשבט, ויש מגדולי ישראל שנזהרו הרבה במנהג זה ונוהגים להרבות בכל סוגי הפירות ובעיקר מז' מינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל (כן מצאנו אצל כל גדולי ישראל מעדת החסידים), אך יש גם רבים מגדולי ישראל שלא נהגו לאכול רק פרי אחד או שניים (כך נהג הגרא"ל שטיינמן, וכן נהג הגר"ח קניבסקי צוק"ל, ובשנים האחרונות היו מביאים לפני הגר"ח קניבסקי צוק"ל לכל סוגי הפירות שיוכל לטעום מכל דבר) וברושלמי (הובא במשנה ברורה רכה יט) איתא שיש עניין לטעום מכל סוגי הפירות שברא הקב"ה בעולמו (אמנם זה לא מדובר על ט"ו בשבט, אך בט"ו בשבט זה הזדמנות, כי יש הכל בחנויות ונהגו להרבות בו בפירות). ויש הנוהגים לאכול ט"ו בשבט מיני פירות ואומרים ט"ו שיר המעלות (ר"ח פלאג'י), ויש שנהגו ללמוד מסכת ראש השנה (דף יד:) ורמב"ם הלכות מעשר, והכל בשביל שנזכור שהוא ראש השנה לאילן, והיינו שאין מעשרין ממה שנחנט קודם ט"ו בשבט על מה שנחנט לאחר ט"ו בשבט, ויש שנהגו להתפלל שיתברכו פירות האילן, והבני יששכר כתב שיש להתפלל בזמן זה על אתרוג מהודר, ויש שחלקו על זה.

ט"ו בשבט, תפילה על אתרוג נאה

מובא בספרים כי ביום חמשה עשר בשבט יש להתפלל ולכוין על ארבעת המינים שיהיו נאים ומהודרים.

בספר כשרות ארבעת המינים מביא לכך רמז נפלא שהמילים "חמשה עשר בשבט" מניינים בגימטריה בדיוק כמנין "לכווין על אתרוג לולב הדס ערבה".

כת' במש"ב (סימן נ"א סעיף ו') שאמר שירת הים בשמחה מוחליון לו עונותיו, וביאורים מוספים מוסיף שכת' בספ' החרדים שלומר מיושע השם עד סוף שירת הים בשמחה ובניגון כמו שאמרו ישראל בשעת קריעת ים סוף הם מהדברים המכפרים בלי סיגוף וכלי עינוי.

העלון נתרם	להצלחת התורם ובני ביתו בכל מעשה ידיהם
ולזכות רבי מוטי אנגל שליט"א שיזכה ללמוד חבורת עם רבי שמשון אפין שליט"א ורבי אלעזר בן אריה שליט"א (שלישיה) והשלישיה ישמעו שיעורים תמידין כסדרן מרבי אליעזר נחום שליט"א ורבי וועלוול גולדווסר שליט"א יום הוא יום הוא, וברכה אחת לרבינו הגדול רבי אברהם פוליאס שליט"א כן יהיה רצון שיזכה להנהיג אותנו, ויחד איתו נקבל פני משיח.	
ולרפ"ש הרב אליעזר בן מרים בתושח"י	והרה"ג ר' ברוך בן צביה בתושח"י
והרבנית רייזל בת אהובה הענא ליבא בתושח"י	ואישה רבקה בת יוכבד יהודית בתושח"י
ולע"נ ר' מרדכי ב"ר בנימין גוטמן צוק"ל נלב"ע ט"ז אייר תשפ"ג	ולזרע של קיימא לאברהם בן מיכל ונעמי בת אסתר יהודית בקרוב ובנקל
ומרן ראש הישיבה הרה"ג ר' ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין צוק"ל	נלב"ע י' סיון תשפ"ג ת.נ.צ.ב.ה.
ומרן ראש הישיבה הרה"ג ר' ברוך מרדכי בן הרב ישראל אזרחי צוק"ל נלב"ע י"א	חשון תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.

ניתן לקבל את העלון במייל: 4157546@gmail.com
אפשר לבקש גם בפלאפון רק בין הסדרים: 0534157546

משה (שמות יב לה), כדבר משה ולא כדבר ה', שכן לפי האמור היה זה אכן ציווי של משה ולא של הקב"ה, ולאור זאת אפשר להבין את אשר שבחו חז"ל את משה רבינו אשר בשעה שהתעסקו כולם בביזת מצרים התעסק הוא בעצמותיו של יוסף הצדיק (סוטה יג.), ורבים תמהו על דברים אלו, זו מצוה וזו מצוה, ואם כן מה מקום למצוה זו על פני האחרת, ולפי המבואר לא היתה כל מצוה בנטילת שללם של מצרים ולא היתה זאת אלא בקשתו של משה רבינו אשר ביקש מן העם, ואם כן ודאי יש מקום להעדיף את מצות ההתעסקות בארוננו של יוסף הצדיק, התעסקות אשר היתה מצוה ועדיפה על פני בקשתו של משה רבינו.

הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֵם רֵאשׁוּת רֵאשׁוֹן הוּא לָכֵם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה (פרק י"ב פסוק ב')

מדוע אין שמות יהודיים לחודשים ולימות השבוע?

מה שאמר בתורה בניסן החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה אין פירושו שיהיה ניסן ראש, אלא שיהא נקרא ראשון לנו **כלומר ראשון לגאולתינו, שנמנה החדשים לגאולתינו שיצאנו ממצרים**, כי מנהג התורה שימנו החדשים והימים למצות, שהרי ימי השבוע אין להם שם בישראל, ובשאר האומות כל אחד שמו עליו, כגון הנוצרים שקורין אותם על שם שבעת כוכבי לכת כצנ"ש חל"ם שהם ראשי הימים, **אבל בישראל אין להם שם אלא שקורין אותם לשם מצות שבת ואומרים אחד בשבת שני בשבת וכו' כדי שנזכור השבת בכל יום, וזהו פשוטו של מקרא שאמר זכור את יום השבת שנזכור אותו תמיד בכל הימים**, וכך אמרו רז"ל במכילתא ר' יצחק אומר לא תהא מונה כדרך שאחרים מונין אלא תהא מונה לשם שבת, כלומר כל הימים תהא מונה אליו וממנו, **ועל כן לא קראו להם לא שם עצם ולא שם תאר כלל אלא לשם שבת הם נקראים**, וכן החדשים לא היה להם שם בתורה ולא בישראל אבל היו ישראל אומרים כמו שהתורה אומרת בחודש הראשון, וכן ויהי בשנה השנית בחדש השני נעלה הענן, ובחודש השביעי באחד לחודש וכן כולם, ופירושו בחודש הראשון לגאולתינו ממצרים ובחדש השביעי ליציאת מצרים, **וזהו פירושו ראשון הוא לכם שאינו ראשון בשנה אבל הוא ראשון לנו שנקרא אותו ראשון לגאולה שלנו**. ואלו השמות שאנו קורין אותן ניסן אייר סיון, שמות פרסיים הם ולא תמצא אותם לא בתורה ולא בנביאים אלא בכתבי הקדש הנעשים בבבל, ולא בימי מלכות בבל עצמה שאינם בספר דניאל, אלא לאחר שכבשו הפרסיים המלכות הוזכרו כן בספר עזרא ובדברי זכריה נביא בבל, ובמגלת אסתר מזכיר אותם בחודש הראשון הוא חודש ניסן כלומר בחודש הראשון לישראל שהוא נקרא ניסן למלכות פרס, וכן בחודש השלישי הוא חודש סיון, והענין הזה הזכירוהו רבותינו ז"ל אמרו בבראשית רבה (פמ"ח ט) וכן בירושלמי (ר"ה פ"א ה"ב) שמות החדשים עלו עמהם מבבל כלומר שמתחילה לא היו להם שמות בישראל עד שיצאנו מבבל והעלינו השמות משם, והסבה בזה לפי שמתחילה נצטוונו למנותם בזכרון גאולת מצרים, **וכשיצאנו מבבל** ונצטוונו לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון וגו', **חזרנו לקרות חדשינו לגאולת צפון, ולא שנשנה השמות הראשונים ונשכח גאולת מצרים אלא שנצרך שם שמות בבל להודיע ולזכור ששם עמדנו ומשם הוציאנו ה'**, וכל זה נתחדש ביציאתנו ממצרים, אבל קודם לכן החדשים הנזכרים בתורה כגון במבול בראשון באחד לחדש ובחדש השני והשביעי והעשירי הנמנים שם אינן אלא למנין השנים. (רמב"ן בדרשה לר"ה) (מובא בספר דברך נצב בשמים)

וְלָקְחוּ מִן הַדָּם וְנָתְנוּ עַל שְׂתֵי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמַּשְׁקוֹף עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם (י"ב ז')

למה כתוב מזוזת חסר האות ו' תנינא וכן בכל הפרשה אבל במצות מזוזת בפרשת ואתחנן ועקב כתוב מלא האות ו'?

וביאר בספר טעמא דקרא שרש"י כתב בפרשת כי תשא, ובפרשת עקב וכן בתנחומא שם לחת חסר מלמד ששניהם שוין, ולמדנו שאם חסר האות ו' הריבוי מלמד על שוותם ואם כן כאן שהזו על שתי המזוזות, אם כן שתיהן היו שוין, ולכך כתוב מזוזת חסר האות ו', ומה שאין כן במצות

מזוזת שאין קובעין אלא על אחת מהמזוזות, ואם כן אין שתיהן שוין, לכך כתיב מלא האות ו'.

וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֲשׁוּר וּמִצּוֹת עַל מְרָרִים יֹאכְלֶהוּ (פרק י"ב פסוק ח')

למה בפרשת בהעלתך גבי פסח שני כתוב על מצות ומרורים יאכלהו?

וביאר בספר טעמא דקרא שפשוט שכאן שמצוה לאכל מצה גם בלא פסח, ולכן כתוב שהמצות האלו תאכלו עם הפסח על מרורים (דמרור בזה"ז דרבנן רק על הפסח מה"ת) מה שאין כן בפסח שני שאין מצוה כלל לאכל מצה בלא הפסח, ולכן כתוב על הק"פ לחודי' שעל מצות ומרורים יאכלהו.

שם:

למה הזכיר הכתוב פעמיים לשון אכילה?

וביאר הנצי"ב שלפי שיטת הרמב"ם שלכתחילה צריך לאכול שני זיתים פסח, אחד לתיאבון בסעודה, ואחד על השובע באפיקומן, ומובן שהזכיר הכתוב אכילה בהתחלה ועוד אכילה בסוף, ומכיון שמעיקר דין התורה צריך אכילה בתחילה ובסוף, אמנם לשיטת התוספות שחולקים וסוברים שאין מצוה לאכול אלא זית אחד של אפיקומן, יבואר הענין כך, שמצינו שנבדלו פסח מצרים ופסח דורות גם בזה, שבפסח דורות נצטוו בקרבן חגיגה משום שלא תהא כל סעודה נאכלת פסח, וכדי שלא יבואו לידי שבירת עצמות, ולכך בפסח דורות מצות הפסח אינה אלא באפיקומן, אבל בפסח מצרים שלא היה להם קרבן חגיגה אכלו את בשר הפסח כל הסעודה, ולפיכך פתח הפסוק המדבר בפסח מצרים במילים "ואכלו את הבשר" דהיינו כל הסעודה, וסיים בתיבת "יאכלהו" שהמצוה היא לאכול האפיקומן בסוף, ולפי זה מה שכתוב "בלילה הזה" היינו דוקא בלילה ולא לדורות".

וְהָיָה הַדָּם לָכֵם לְאֹת עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שָׂם וְרֵאִיתִי אֶת הַדָּם וּפְסַחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא יְהִי בָכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַכְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם (פרק י"ב פסוק י"ג)

וכי הדם הוא מונע ומגן מפני הנגף? וכי מה יש בו שבאי המצאותו יבוא הנגף?

וביאר רבינו בחיי שבא ללמדך הכתוב כי מי שהאמין בהקב"ה אמונה שלימה ותלה בו בטחונו ולא חשש לאימת פרעה וגזרתו זבח בפרהסיא תועבת מצרים ונתן על המזוזות ועל המשקוף הרי הוא צדיק ובטח בה' וראוי הוא שיגין עליו ה' מן הנגף ומן המשחית.

וַיִּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כִּן עָשׂוּ (פרק י"ב פסוק כ"ח)

כתוב ברש"י ד"ה "וילכו ויעשו בני ישראל" וכי כבר עשו והלא מראש חודש נאמר להם, אלא מכיון שקבלו עליהם, מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו.

אם עוד לא עשו מדוע מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו?

וביאר רבי אהרן קוטלר שגדר מעלה עליהם הכתוב אין משמעו לענין קבלת שכר "כאילו עשו", אלא לענין המדרגה שכיון שקבלו עליהם הרי כבר מעתה עולים הם במדרגתם כאילו עשו, וצא ולמד אם קיבל אדם על עצמו להגיע לגדולות ונצורות בתורה ולעמול בתורה ככל יכולתו הרי תיכף ומיד זוכה בשל כך לסייעתא דשמיא המסייעתו בלמודו, ואם מתעצמת ומתזקת הקבלה הזו על ידי הוכחה בפועל ביושבו ללמוד באמת הרי שוב גוברת גם השגתו בתורה והוא עולה מחיל אל חיל במעלות התורה.

וַיְהִי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיא ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל צְבָאתָם (פרק י"ב פסוק נ"א)

וַיֵּשְׁבוּ הַיָּמִים וַיִּכְסּוּ אֶת הַרְקֵב וְאֶת הַפְּרָשִׁים לְכָל חֵיל פְּרָעָה הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם בַּיָּמִים לֹא נִשְׁאָר בָּהֶם עַד אֶחָד (פרק י"ד פסוק כ"ח)

מדוע יש שנוי לשון שביציאת עם ישראל מצרים נקראים "צבאות ה'", ואילו מצרים נקראים **חיל** פרעה?

ביאר הכתב והקבלה (יב, מא') חיל הוא קבוץ אנשים שיוצר כח לאדוניהם, ואילו צבא הוא מלשון חבור (שול תשולו לה מן הצבתיים- קבוץ חטים). ואם כן מצרים הושרשו על **כח** אך הכח של עם